

1909 ERMENİ İSYANINA KARIŞAN ANDIRINLILAR Ve Maraş Sıkı Yönetim Mahkemesi Kararları

Osmanlı döneminde, yeraltı faaliyet gösteren, gizli Hınçak Terör Örgütü, bu yüz sene önce, Adana'da yaşayan Ermenileri, Çukurova'da bağımsız Ermeni devleti kurmak için kışkırttı. 1909 yılında silaha sarıldılar. 14 Nisan 1909'da Adana'da isyan çıkardılar. Olaylar Tarsus, Saimbeyli, Ceyhan, Osmaniye, Dört Yol'un yanı başında Halep ve Maraş'a da yayıldı. Ermeniler, bağımsız devlet kurmak için, Türkler ise, mallarını mülklerini ve tarlalarını çiftliklerini Ermenilere kaptırmamak için çarpıştılar. Adana'daki mevcut askeri birlik, 400'er ve subaylardan ibaretti. İsyanın bastırmaya kafi gelmedi. Böyle olunca, Müslüman halkla Ermeniler karşı karşıya geldiler. Karşılıklı mukatele, yani karşılıklı katliam yaşandı. Sonunda, Dedeağaçtan takviye birlikler geldi ve isyanı bastırdı.

İsyanın Maraş'a yansısıyla gerçekleşen olaylardan sonra, 24 ekim 1909 da, Maraş'ta Sıkı Yönetim Mahkemesi kuruldu. Maraş'ta ve çevresinde vuku bulan olaylara karışanlar bu mahkemede yargılandı.

Aslen Maraşlı olan Sn. Yrd. Doç. Dr. Necla Günay 1909 Maraş'ta Ermeni Olayları adlı araştırmasında Maraş sıkı yönetim mahkemesinin kararlarına yer verdi. Hüküm giyen ve idam edilen sanıklar arasında andırının köylerinden olanlar da vardı.

Sayın tarihçi Necla Günay'ın izni ile, Maraş sıkıyönetim mahkemesinde yargılanarak, üç, altı ve müebbet hapis giyen ve idam edilen Andırın'lıların listesini, Andırınlı okurlarımıza takdim ediyorum.

Göksun'a bağlı Kumarlı Köyünde, Çolak oğlu Gürcü Mehmedin oğlu Mehmet, Mansurlu Köyünden Çoboğlan oğlu Sülü ile Geben köyünden Mehmet Ağanın oğlu Ali'nin Andırına bağlı Acemli Köyünden, Agop Minasyanın Ceyhan Nehri kenarında bulunan evinden camızları çaldıkları, tespit edildi. Bunun üzerine yapılan tahkikat sonrası, Divanı Harbi Örfi, adı geçen kişilerden Sülü ile Ali'nin başka suçlar da işledikleri anlaşıldığından mahkemelerinin devamına diğer suçlu Gürcü Mehmet oğlu Mehmedin üç sene kürek cezasına çarptırılmasına ve ayrıca camızların Agop'a iadesine, karar verildi. Daha sonra, Sülü'nün adam öldürmekle itham edild iğinden dolayı idam, Ali ise camız çalmakla ilgili suçundan dolayı altı sene kürek cezasına çarptırıldı.

BOA.İ: ASK. 1327/Ş.69.

(Karar suretleri, İstanbul'da, Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinin 1327 yılına ait bölümünde mevcuttur.)

Sıkı Yönetim Mahkemesinin kararlarını sadeleştirerek takdim etmeye çalıştım. Mahkemenin, Camızları (manda) çalan Gürcü Mehmet oğlu Mehmet'in üç sene, gebenli Mehmet ağanın oğlu Ali'nin altı sene kürek cezalarına çarptırılmalarına ve camızların sahibi Agop'a iade edilmesine karar verdiğini görüyoruz. Mansurlu köyünden Çopoğlu Sülü ise, sadece camızların çalınmasına katılmakla kalmamış ayrıca adam öldürmüştür ve idam cezası almıştır. Burada gözden kaçmayan husus, Osmanlı Mahkemesinin hakkaniyetle hareket etmiş

olduğu ve Ermenilerle Müslüman halk arasında ayırım yapmamış olduğudur. Camızların dahi Ermeni Agop'a iade edilmesine karar vermiş olması dikkati çekmektedir.

Sıkı Yönetim Mahkemesi, Hristiyan ve Müslüman Osmanlı tebaaları arasında ayrı seçim yapmamıştır. Türkleri soykırım yapmakla suçlayanlara duyurulur.

4.3. Göksun Kazası, andırın Nahiyesi, Anacık Köyünde, Meydana gelen olaylar ve yargılamalar:

(Sayfa 70)

Göksun Kazasında meydana gelen olayların soruşturulabilmesi için, bölgeye Maraş Divanı Harbi Örfisi tarafından, seyyar tahkikat komisyonu gönderildi. (Mobil Araştırma Komisyonu). Bu komisyon çalışmaları sonucunda, olayların daha çok, Anacık Köyünde meydana geldiği tespit edildi.

Beşinci Ordu, 37'nci Nizamiye Alayının, 3. taburu, 4. bölük efradından ve Maraşlı olarak bilinen, Göksun kazasının andırın Nahiyesine bağlı Akçakoyunlu Köyünden Halil Oğlu Bayram'ın dokuz ay süreyle tebdil hava (hava değişimi) maksadıyla memleketine, (yani Akçakoyunlu köyüne) gittiği sırada, Adana'daki olayların çevreye yayılması üzerine köyünden çıkıp civar köyleri dolaştığı bu sırada aslında Anacık Köyünden olan fakat olayların duyulması ile heyecanlanıp karısı ile beraber komşu Kızık (halk arasında kızak değil, Kızık olarak bilinir) köyünde Kemal Fakih oğlu Ali'nin evine sığınan Vartuvar'ı katlettiği, Anacık Köyünde de Molla Mehmed'in evine sığınan Davud'un karısı Ahzu'yu omuz ve belinden ve Güdük Panos'un karısını da öldürmek kasdıyla göğsünden yaraladığı iddiası nedeniyle, Maraş Divanı Harbi'nce yapılan mahkeme sonucunda, suçunu inkar etse de şahitlerin ifadesi deliller neticesinde Mahkeme Heyeti tarafından suçlu bulunarak ölüm cezasına çarptırılmıştır. (BOA.İ:ASK, 1327/Ş.69).

Burada, Akçakoyunlu köyünden Halil oğlu Bayramın Vartavar isimli bir Ermeniye ve iki Ermeni kadını öldürdüğü için idam cezasına çarptırılmış olduğunu görüyoruz. Yüz sene evvel de Osmanlı Mahkemesinin ne kadar adil davrandığına şahit oluyoruz.

Anacık Köyünden Güdük oğlu Vanis'i gra tüfekte öldürdüğü şahitlerin ifadesiyle belirlenen, Tokmaklı köyünden, Küçük Ali de Maraş Divanı Harbi tarafından, idam cezasına çarptırıldı.(BOA.İ.Ask, 1327/Ş.-69)

Tokmaklı Köyünden (şimdi Kesim Köyü ile birleştirilerek Yeşilova ismini almıştır) Küçük Ali'nin de, Güdük oğlu Vanis isimli ermeniye tüfekte ateş açarak öldürmüştü olduğundan dolayı idama mahkum olduğunu görüyoruz. Bu da Osmanlı adaletidir. Eğer Osmanlı Hükümeti Ermenilere soykırım yapmayı benimsemiş olsaydı, Güdük oğlu Vanis isimli Ermeniye öldüren, Tokmaklı Köyünden Küçük Ali'ye idam cezası vermezdi.

Yine Göksunun Boynu Yoğunluğu Köyünde Aslen Tatarlı Köyünden olan, (Tatarlı Andırının bir köyüdür) David oğlu Değirmenci Kırca Veleli Atom'u öldürdüğü iddia edilen Balıklı Köyünden (Balıkağa olabilir?) Barutçu Ali bin Ahmet (bin oğlu demektir) hakkında yapılan tahkikat sırasında komisyon olayının gelişiminin şu şekilde olduğunu tespit etti. "Karışıklık çıkması üzerine, Tatarlı Köyünde oturan birkaç hane Ermeni köylerinde dükkancılık yapan Boynu Yoğunlu Köyünden, Sarı Fakih oğlu Molla Abdullah ve kardeşi Mustafa'ya sığınarak Boynu Yoğunlu Köyüne giderek, Abdullah ve kardeşinin misafiri oldular. (Not: Halk

arasında fakih denmez. Fakı denir. Kelimenin aslı fakihtir.) O sırada Ermenilerin öldürdüğü haberinin köye ulaşması ile ev sahibi kardeşler can güvenlikleri için, Müslüman olmalarının en doğrusu olacağını söylemişler; hatta, 1895 – 1896 Zeytun isyanında yakınları Ermenilerce öldürülenlerin, intikam hırsı ile etrafı kuşatmaları üzerine bu olaya meydan vermemek için, Ermeni erkekler sünnet edilmişlerdi.

Ancak, Koca veledi Atom, islamiyeti kabul etmek istemeyince, Zeytun isyanında, anne, baba ve kız kardeşi Ermeniler tarafından öldürülmüş olan, dükkancı Bekir bin Durdu, onu öldürmek istemiş ev sahibi Molla Abdullah onu engellemek için, Koca'ya sarılmış, ancak dükkancı Bekir, Abdullah'ın kolunu kama ile yaralayarak, Koca'yı evin dışına çıkarıp onu Barutçu Ali ile beraber öldürmüştür. Müslüman ve gayrimüslimlerin ifadeleri doğrultusunda, olayın bu şekilde geliştiğini tespit eden mahkeme dükkancı köşkler Bekir bin Durdu'yu idam, Barutçu Ahmet oğlu Ali'yi 15 yıl kürek cezasına çarptırdı.

Köşker Bekirin oğlu Durdu, Zeytun Ermenilerinin anne, baba ve kız kardeşini öldürmüş olduğu için intikam duygusu ile Abdullahın evindeki Ermeni'yi öldürmek istemiş, Abdullah Ermeni'yi korumaya çalışmış fakat başarılı olamamış ve Durdu, Barutçu Ahmed'in oğlu Ali ile beraber Ermeni'yi (Koca) evin dışına çıkarıp öldürmüştür.

Mahkeme, annesi, babası ve kerdeşinin Zeytunda Ermeniler tarafından öldürülmüş olmasından dolayı intikam duygusu beslemekte oluşunu hafifletici sebep olarak değerlendirmemiş ve Durdu'ya idam cezası vermiştir. Kendine yardım eden Ahmet oğlu Ali'ye de 15 sene kürek cezası vermiştir. Osmanlı döneminde kürek cezası verilen mahkumlar, yelkenli gemilerde kürek çekmek suretiyle cezalarını çekerlerdi.

Göksunda çıkan olaylar sırasında, Anacık köyünden Ömer Osman'ın evine sığınan Ermenilerden Pamuk oğlu Vartuvar'ın şu anda tutuklu bulunan Kara Ali, Karason, aşık oğlu Garabet ve gedik oğlu Matyos'un firarda bulunan Gedik Ahmetli Köyünden (Gök Ahmetli Köyünden) Kara Mehmet'in oğlu Veli Ahmet ve Çöp oğlu, Sülo tarafından münferiden ve Matyos oğlu Bedros'un da müştereken öldürüldükleri belirlendiğinden, Mahkeme Kara Ali, Veli Ahmet ve Sülo'nun idamına ve bunlara yardım ettikleri anlaşıldığından Mansurlu Köyünden Bardakçı Hüseyin'in üç sene küreğe konmasına aynı suça iştirak ettikleri belirlenen iki şahsın yakalanarak mahkeme edilmelerine ve idam cezalarının ömür boyu kürek cezasına çevrilmesine karar verildi. (BOA. DH. MUİ. 1327).

Bu duruşmada da mahkeme, Kara Ali, Veli Ahmet ve Çöpoğlu Sülo'nun, Vartuvar ve Bedros isimli iki Ermeni'yi öldürmüş olmaları dolayısıyla idam cezaları vermiştir. Ancak idam cezaları ömür boyu kürek cezalarına çevrilmiştir.

Zeytunun Alabaş Nahiyesine bağlı, Yeğenler köyünden Peçik oğlu Vartuvar'ın cesedi Andırın Nahiyesine bağlı, Gök Ahmetli Köyünden, Çukurhisarlı Hüseyin oğlu Osman, Kürekçi Ahmet, Çobancık Hasan, ve Gül Hasan adlı şahısların "Vartuvar'ı Gök Ahmetli Köyünden, Gök Ahmet zade Mehmet Ağa istiyor" diyerek ve Müderris Hacı Ahmet Efendinin müsaadesiyle götürülmelerinden üç dört gün sonra, Ceyhan Nehri sahiline vurması üzerine, Divanı Harbi Örfi tarafından yapılan tahkikat sonucunda, Çukurhisar köyünden Hasan Oğlu Osman ile amcasının oğlu, Kürekçi Ahmet Emin'in Vartuvarı Ceyhan nehrine atarak öldürdükleri şahitlerin ifadesiyle sabit olduğundan 15'er sene, Gök Ahmetli Köyünden Cabbar zade

Mehmet ağanın katilleri korumak için yalancı şahitlik yapmasından dolayı üç sene kürek cezasına çarptırılmalarına diğer sanıkların beraatlarına karar verildi.

Burada da, Gök Ahmetli köyünde aslen Çukurhisar köyünden olan Hasan oğlu Osman var. Amcasının oğlu Kürekçi Ahmet Emin var. Çobancık Hasan ve Gül Hasan var.

Vartuvar isimli Ermeniği öldürmek isterler. Vartuvar'a "Seni Gökahmet zade Mehmet Ağa istiyor" diyerek kandırdılar.

"Çevrede İslam bilgisi ile ünlü Hacı Ahmet Efendinin de izin verdiğini" söylerler. Ceyhan Nehrinin kenarına götürürler, Suya atarak öldürürler. Mahkeme bunlara, yani iki kişiye 15'er yıl kürek cezası verir. Gökahmetli köyünden Cabbar zade, Mehmet Ağa ise, katilleri korumak için yalancı şahitlik yapmıştır. Bu meydana çıkar. Ona da yalancı şahitlik suçundan üç sene kürek cezası verildi.

Maraş Sıkı Yönetim Mahkemesinin, hapis, ağır hapis ve idam cezalarına çarptırdığı Andırınlılar şunlardır:

1.Gürcü Mehmet oğlu Mehmet	3sene	Kürek
2.Çöpoğlu Süllü	(müebbed)	İdam
3.Geben Köyünden Mehmet Ağanın Oğlu Ali	6sene	Kürek
4.Akçakoyunlu Köyünden Halil Oğlu Bayram	(infaz)	İdam
5.Tokmaklı Köyünden Küçük Ali	(infaz)	İdam
6.Köşker Bekir oğlu Durdu	15 sene	Kürek
7.Barutçu Ahmet oğlu Ali	15 sene	Kürek
8.Karamahmet oğlu Veli Ahmet	(müebbed)	İdam
9.Gökahmetli Köyünden Kara Ali	(müebbed)	İdam

Çöpoğlu Süllü, Veli Ahmet ve Kara Ali'nin idam kararları müebbed Hapse çevrilmiştir.

10.Mansurlu Köyünden Bardakçı Hüseyin	3sene	Kürek
11.Çukurhisar köyünden Hüseyin oğlu Osman	15sene	Kürek
12.Kürekçi Mehmet Emin	15sene	Kürek
13.Gökahmetli Köyünden Cabbar Zade	3 sene	Kürek

Mehmet Ağa Yalancı şahitlik suçu

Diğer yargılanan ve hüküm giyen Andırınlılar şunlardır:

14.Geben Köyünden, Mehmet Efendioğlu Ali	6sene	Kürek
15.Geben Köyünden, Hüseyin oğlu Yusuf	3sene	Kürek
16.Andırının Bahadırlı Köyünden	3sene	Kürek
Aslan Çavuş Oğlu Kabez?		
17.Andırının Çuhadarlı Köyünden	3sene	Kürek

Küçük Mehmet oğlu Topal Ahmet		
18.Andırının Gökahmetli Köyünden	3sene	Kürek
Gökahmet oğlu Çapar Mehmet		
19.Gökahmetli Köyünden	3sene	Kürek
Bardakçı oğlu Hüseyin		

Divanı Harbi Örfi Mahkemesi 23 Ekimde bütün yakalanmış olan suçluların mahkemesini tamamladı. İdam kararı verilenler Maraşta idam edildi. Padişah idam cezalarının bir kısmını ömür boyu hapis cezasına çevirdi.

Yukarıdaki listede 5. Andırın'ının idam cezası almış olduklarını görüyoruz. Katlettikleri kişiler Ermenilerdir. 700 – 800 sene sulh içinde beraber yaşadığımız bu insanlarla aramızda ne geçmişti ki, halk kanlı kinli olmuştu?

Osmanlının 13 milyon nüfusu içinde, Ermenilerin nüfusu %15 nispetindeydi. (1.300.000). Fransız ihtilalinden sonra, Sırplar, Arnavutlar, Makedonyalılar ve Romenler gibi Ermeniler de Anadolu toprakları üzerinde bağımsız devlet kurma hayaline kapıldılar. Silaha sarıldılar ve ülkede 57 defa isyan çıkardılar. Bunlardan 27 isyan, sadece 1895 yılının son dört ayına gerçekleşti. Büyük Devletlerin, yani İngiltere, Fransa ve Rusya, Ermenilere maddi ve manevi desteklerini esirgemediler. Silah verdiler. Cephane verdiler. Para verdiler. Misyoner okulları da ilham kaynakları oldu.

Bir ülkede isyan çıkarsa, elbette o ülkenin yönetimi isyanı bastırır. İsyan çıkarmak çok risklidir. Ölmek de vardır öldürmekte. Ermeniler, bu riskin vahametini idrak edemediler. Bu riski küçümsemediler.

Rus ve Fransız üniformaları giyerek Türklere karşı savaştılar. Zeytun Ermenileri, İngiltere Başbakanı Gladstone'dan aldıkları destekle, Hınçak terör örgütünün lideri Agasi'nin başkanlığında 1895 yılında, Zeytundaki Osmanlı kışlasını bastılar. 650 askeri katlettiler. Kışlayı zaptettiler. Bununla da yetinmediler. Çukurhisar, Geben ve Andırını bastılar. Çukurhisarda, çoluk çocuk demeden, kadın ve yaşlı demeden, 285 müslümanı katlettiler. Aynı yılın Kasım ayında Andırında 100 kişiyi öldürdüler. Hükümet Konağını yaktılar. Sorgu hakimi Abaza durdu beyi katlettiler. Kadınları ve çocukları da alıp Zeytuna götürdüler.

Zeytunda, askerlik huzmeti son bulmuş, terhis edilmiş yüz Andırınlıyı memleketlerine dönerken, yolda pusu kurup katlettiler.

Bu olaylar, Andırınlılarla Ermenilerin arasındaki dostluk münasebetini bozdu. Arada itimad kalmadı. Ve neticede, Ermeniler, Türkleri düşman olarak görmeye başladılar. Osmanlı ülkesinde, Fransa büyüklüğünde bir toprak parçası üzerinde bağımsız Ermenistan devleti kurmak için silaha sarıldılar. Her yerde isyan çıkardılar. Türkler de Ermenileri vatan haini olarak görmeye başladılar. O kadar çok isyan çıkarmışlardı ki, Türklerin başına bela kesildiler. Kendi kendilerini lanetli bir ırk haline getirdiler. Türkler nezdinde, her Ermeni, istenmeyen adam haline geldi.

Türkler ile Ermeniler arasındaki husumet gittikçe derinleşti.

Sonuç

Ermenilerle, 800 sene huzur içinde beraber yaşadık. Müslüman Türk toplumuna çok güzel uyum sağladılar. Evlerinde Türkçe konuşmaya, ibadetlerini Türkçe yapmaya başladılar. Hacca giderken, Müslümanlar, eşyalarını Ermeni komşularına emanet ederlerdi. Türk musikisine, Türk mimarisine büyük katkıları olmuştu. Tüccar insanlardı. Ülkenin en zengin tabakası Ermenilerdi. Büyük devletlerin, İngiltere, Fransa ve Rusyanın vaadlerine kandılar. Onlara bir noktaya kadar güvenebileceklerini idrak edemediler. Kendiler kaybettiler. Türklerle bir arada yaşamayı gözleri kesmez oldu. Fransızlar, Çukurovayı terk ederlerken, onlar da 1921 yılında, onların arkasına düşerek, kendi rızaları ile Türkiye'den ayrıldılar.

Gittikleri yerlerde diasporalar oluşturdular. Yüz yıl devamlı aleyhimizde yazdılar, çizdiler. Biz de yazdıklarını hesaba alamadık. Cevap vermeyi gerektirecek kadar değerli bulmadık. Bu defa bizi aslı astarı olmayan soykırım iftiraları ile rahatsız etmeye başladılar.

Bütün Dünya devletlerinin Millet Meclislerinden soykırım yasaının geçirilmesini denediler. Güya, bütün dünya devletlerine kabul ettirebilirlerse, dünyada yalnız kalacak ve soykırım yaptığımızı kabul edecektik. Böyle akılları sıra bizi dize getireceklerdi. Güya, Dünya Adalet divanı, aleyhimizde alınmış kararları tasdik edecekti. Dünyada yalnız kalacaktık. Ekonomi bozulacak, toplum çözülecek, memleket parçalanacaktı. Kendileri de Büyük Ermenistan Krallığını kuracaklardı.

Umdukları dağlara kar yağdı.

Cumhuriyeti kurulduğu zaman, fakir düşmüştük. Toplu iğneyi dahi yapamıyorduk. Şimdi ise, bir sanayi devleti olduk. Dünyanın 17.'nci büyük ülkesi haline geldik.

Ermenilerin ise yukarıda anlatılan hain planları ayaklarına dolaştı. Şimdi, Ermenistan'da açlık sınırında yaşamaktadırlar. Bir milyon Ermeni bu yüzden vatanlarını terk ettiler. Gidip ABD'ye yerleştiler. Başka ülkelere tayin ettikleri elçilerin maaşlarını kendilerini ödeyemedikleri için, Amerika'daki diaspora karşılıyor. Türkçeyi çok iyi öğrendiler. Ama taşıma su ile değirmen döndürülemeyeceğini öğrenemediler.

Biz kindar bir ırk değiliz.

Biz dostluk kurmaya hazırız. Kendileri çocuklarının üniversitelerimizde eğitim görmelerine izin veririz. İşçilerinin fabrikalarımızda çalışmalarına müsaade ederiz.

Hudutları da açabiliriz. Ama kendileri de işgal ettikleri Azerbaycan topraklarından çekilmeleri lazımdır.

Ermenilerin büyük bir suçu vardır. Rusya'nın ve ABD'nin müşterek desteği ile, Azerbaycan topraklarının yüzde 20'sini işgal etmişlerdir.

Azerbaycan'ın nüfusu 9 milyona doğru tırmanmaktadır.

Bol petrol ve doğalgazı bulunan zengin bir ülke olmuştur.

Eğer, Ermeniler, Birleşmiş Milletler kararlarına rağmen, işgal ettikleri Azeri topraklarından, kendiliklerinden çekilmezlerse, Türkiye'nin kurduğu Azerbaycan Harp Akademisinden yetişen genç Azerbaycanlılar, onları işgal ettikleri Azeri topraklarından er geç atacaktırlar. Zaman, Türklerin ve Azerilerin lehine çalışmaktadır. Bekleyip göreceğiz.